

Ledelsesvurdering 1. tertial 2020

Koronapandemien og iverksatte smitteverntiltak i Norge og resten av verden har omfattende konsekvenser for den økonomiske situasjonen ved Kulturhistorisk museum (KHM). All publikumsrettet virksomhet i Vikingskipshuset (VSH) og Historisk museum (HM) ble stengt ned fra 12. mars. Fra 13. mars fikk alle ansatte beskjed om å arbeide fra hjemmekontor. Enkelte ansatte knyttet til ivaretagelse av samlingenes sikkerhet og bevaring har fått dispensasjon fra nedstengingen av museet. Dette gjelder ansatte ved prosjektet Saving Oseberg og ansatte som arbeider med sikring og flytting av gjenstander i VSH. Dette har vært nødvendig for å sikre fremdriften i prosjektet Nytt Vikingtidsmuseum (VTM). På HM har det i tillegg vært behov for tidvis å ha ansatte på jobb for å følge opp og tilrettelegge for fremdriften i renoveringsarbeidet utført av Klimaskjermprosjektet, hvor eksterne entreprenører har hatt tilnærmet full drift i hele perioden. KHM stoppet derimot all egenaktivitet i HM. Dette gjelder både arbeidet med fornyingen av utstillingene og prosjektet for flytting av gjenstander fra magasinene i HM til Økern.

KHM's sårbare og konjunkturutsatte økonomi er velkjent for universitetsledelsen, da dette har vært påpekt gjentatte ganger i tertialrapporteringen de siste 6 år. Med et budsjett hvor over 50 % av utgiftene skal dekkes med eksterne inntekter, og museets forretningsdrift står for brorparten, har ikke museet lenger de nødvendige ressurser for ordinær drift. Det økonomiske grunnlaget for planlagte avsetninger i 2020 og 2021 til utstillingsproduksjon har dermed også falt bort.

De viktigste konsekvensene for museet kan samles i fem punkter:

- Inntektsbortfall ved stengte museer
- Bortfall av sponsorinntekter
- Finansiering av utstillinger i nytt vikingtidsmuseum (VTM)
- Utsatte fornyingsprosjekter i Historisk museum
- Redusert oppdragsvirksomhet

KHM hadde i 2019 totalt 720 000 besøkende ved de to museene, hvorav 570 000 ved Vikingskipshuset. Internasjonal turisme og cruiseanløp utgjør 95 % av de besøkende i sommerhalvåret og omtrent 80 % på årsbasis. Selv om grensene etter hvert åpnes, er det rimelig å anta at det vil ta tid før reiselivsnæringen og internasjonal turisme er tilbake på et 2019 nivå. Tapte publikumsinntekter ved museene vil derfor være betydelige, og utgjør et vesentlig inntektstap for museet, i lang tid fremover. Bortfall av inntekter fra billetter og museumsbutikkene vil i henhold til foreliggende prognose beløpe seg til minst 45 mill. kr. for inneværende år og 55 mill. kr. for 2021.

Finansieringen av nytt VTM vil bli sterkt berørt som følge av pandemiens konsekvenser. Kunnskapsdepartementet har stilt store krav til UiO og KHM om egenfinansiering av utstillinger i VTM. Grunnlaget for en avsetning på totalt 30 mil. kr. (2020-2021) fra publikumsinntektene som KHM's egeninnsats, har falt bort som følge av pandemien og iverksatte smitteverntiltak. Den største inntektsposten i budsjettet for utstillingsproduksjon er derimot inntekter fra sponsorer og fond. KHM har derfor hatt en klar gjennomføringsplan for å innhente sponsor- og fondsmidler. Ved starten av 2020 hadde museet mottatt skriftlig aksept på 50 mill. kr. fra en sponsor og positive

signaler for en bevilgning på 28,5 mill. kr. fra Sparebankstiftelsen. I tillegg forhandlet museet om en tredje sponsoravtale på 50 mill. kr. Samtlige sponsorer har gitt signaler om at samarbeidet må skrinlegges eller videreføres i sterkt reduserte former. I dagens situasjon har man dermed et inntektsbortfall i størrelsesorden 80-130 mill. kr. Med dagens situasjon for verdensøkonomien må man regne med at de fleste sponsorer og fond ikke er i stand til å bidra med midler fordi deres formue er betraktelig redusert og fordi man ikke forventer avkastning i inneværende og antagelig heller ikke neste år. Situasjonen for finansieringen av utstillinger i VTM anses dermed som svært kritisk.

Nedlukkingen av KHM førte til full stans i fornying av utstillinger i HM, noe som anses som kritisk for museet både på kort og mellomlang sikt. Det er meget viktig at vi fullfører de planene som er lagt for museet, slik at det fremstår mer enhetlig og med fornyet profil. Grunnen til at dette er gitt høy prioritet av museumsledelsen er ikke bare på grunn av de nåværende utstillingenes alder og manglende aktualitet, men også fordi KHM ønsker å ha et godt og oppdatert museumstilbud når VSH stenges for byggingen av nytt VTM. Arbeid i allerede påbegynte saler vil starte opp og fullføres så snart det lar seg gjøre, men med utsatt åpning i henhold til foreliggende plan. For prognosen innebærer stansen i utstillingsproduksjonen, at akkumulert mindreforbruk har økt i perioden. Vi har startet arbeidet med å revidere utstillingsplan og tar sikte på at denne kan vedtas før sommerferien.

Museets oppdragsportefølje knyttet til arkeologisk feltarbeid må også nevnes. Det er viktig å bemerke at dette ikke er bestilte oppdrag i ordinære betydning av begrepet, men undersøkelser som ledd i offentlig myndighetsutøvelse og i tråd med vedtak fattet etter kulturminneloven. Det ble tidlig avgjort på nasjonalt nivå at feltarbeidet skulle gjennomføres så langt det lot seg gjøre innenfor de begrensninger som følger av nasjonale retningslinjer og smitteverntiltak. KHM valgte i første omgang å utsette oppstart av feltarbeid til første uken i mai, samt kontakte de ulike tiltakshavere for å høre om prosjekter kan utsettes til høsten eller neste år. Museet har også mottatt henvendelser fra tiltakshaver som ber om utsettelse, på grunn av dårlig likviditet og usikker finansiering for planlagte byggeprosjekt. KHM har i prognosen lagt til grunn en reduksjon på 25 % i denne virksomheten med tilsvarende reduksjon i nettobidrag.

Konklusjon

Koronapandemien har alvorlige økonomiske konsekvenser for KHM. Særlig kritisk er finansieringen av utstillinger i nytt vikingtidsmuseum (VTM). KHM er helt avhengig av økonomisk kompensasjon for inntektstapet for å kunne realisere forventningene til egenandel i utstillingsproduksjonen. Museumsledelsen ber derfor om at universitetsledelsen gir dette høy prioritet både i dialogen med Kunnskapsdepartementet og i interne budsjettarbeider. En rask avklaring er avgjørende for å sikre nødvendig fremdrift i planleggingen av VTM-prosjektet. Avslutningsvis må det nevnes at i foreliggende prognose er det lagt inn en forventning om en kompensasjon på 35 mill. kr. pr år for inntektsbortfall i perioden 2022-2024 (2025), som følge av stengingen av museet under byggeperioden.

Dato: 20.05.20

Håkon Glørstad
museumsdirektør

Karl Kallhovd
assisterende museumsdirektør